
Journalistit ja vihapuhe

Journalistit ja vihapuhe

Journalistit kohtaavat työssään vihapuhetta, ja joutuvat myös sen kohteeksi. Kyse saattaa olla yksittäisten vihaviestien lisäksi vihakampanjoista. Vihapuheen tavoitteena on hiljentää yhteiskunnallista keskustelua.

Vihapuhe määritellään usein viestinnäksi, joka levittää tai lietsoo vihaa yhtä ihmistä tai ihmisryhmää vastaan. Viestintä voi olla puhetta, mutta se voi olla myös esimerkiksi kirjoituksia, kuvia, symboleja, musiikkia, piirroksia ja elokuvia.

Kuvituksena käytetyt kuvat on tuotettu osana Against Hate –hanketta. Osoitteesta <https://yhdenvertaisuus.fi/vihapuhe> löytyy enemmän materiaalia vihapuheesta.

Vihapuhe voi olla rangaistavaa

Osa vihapuheesta on rangaistavaa. Keskeinen rangaistussäännös on rikoslain säännös kiihottaminen kansanryhmää vastaan. Siihen syyllistyy henkilö, joka uhkaa, panettelee tai solvaa jotakin ryhmää rodun, ihonvärin, kansallisen tai etnisen alkuperän, uskonnon tai vakaumuksen, seksuaalisen suuntautumisen, vammaisuuden tai näihin rinnastettavalla perusteella.

Rangaistava vihapuhe voi täyttää myös esimerkiksi seuraavien rikosten tunnusmerkistöt:

- **laiton uhkaus:** laiton uhkaus voi olla kyseessä, jos joku uhkaa toista rikoksella niin, että uhatulla on perusteltu syy pelätä oman tai toisen turvallisuuden olevan vakavassa vaarassa
- **kunnianloukkaus:** kunnianloukkaus voi olla kyseessä, jos esittää toisesta valheellisen tiedon tai vihjauksen, siten että teko on omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä tai häneen kohdistuvaa halveksuntaa tai muulla tavoin halventaa toista
- **vainoaminen:** vainoaminen voi olla kyseessä, jos joku toistuvasti uhkaa, seuraa, tarkkailee, ottaa yhteyttä tai muuten näihin rinnastettavalla tavalla vainoaa toista siten, että se on omiaan aiheuttamaan vainotussa pelkoa tai ahdistusta
- **yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen:** yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen voi olla kyseessä, jos joku joukkotiedotusvälinettä käyttämällä tai muuten toimittamalla lukuisten ihmisten saataville esittää yksityiselämää koskevan tiedon, vihjauksen tai kuvan siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä taikka häneen kohdistuvaa halveksuntaa.

Keneen vihapuhe kohdistuu?

Vihapuheen kohteeksi joutuvat erilaisiin vähemmistöryhmiin kuuluvat henkilöt, mutta sen kohteeksi voi joutua myös ryhmään kuulumaton henkilö esimerkiksi vastustaessaan rasismia tai käsitellessään työssään naisten oikeuksia, feminismiä ja sukupuolen moninaisuutta. Journalisti voi joutua vihapuheen kohteeksi esimerkiksi siksi, että hän käsittelee työssään näitä kysymyksiä.

Vihamotiivi voi toimia rikoslain mukaan rangaistuksen koventamisperusteena. Rikoslain mukaan koventamisperusteita ovat ”rikoksen tekeminen rotuun, ihonväriin, syntyperään, kansalliseen tai etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, seksuaaliseen suuntautumiseen tai vammaisuuteen perustuvasta vaikuttimesta taikka niihin rinnastettavasta muusta vaikuttimesta.”

Vihakampanjoissa yllytetään ihmisiä tietyn henkilön kimppuun, esimerkiksi lähettämään tälle vihapostia. Ilmiöstä käytetään usein nimitystä maalittaminen, ja sen kohteina ovat esimerkiksi journalistit ja tutkijat.

Kaikki loukkaava viestintä on yksilön kannalta vahingollista, ja siihen puuttumiseen on käytännössä samat keinot riippumatta siitä, onko viestinnän taustalla vihamotiivi.

Myös häirintä on kiellettyä

Sen lisäksi, että vihapuhe voi olla rikoslain mukainen rikos, se voi olla yhdenvertaisuuslaissa tai tasa-arvolaisissa kiellettyä häirintää.

Yhdenvertaisuuslain mukaisesta häirinnästä voi tehdä ilmoituksen [yhdenvertaisuusvaltuutetulle](http://www.syrjinta.fi/) (www.syrjinta.fi/) ja tasa-arvolain mukaisesta häirinnästä [tasa-arvovaltuutetulle](http://www.tasa-arvo.fi/) (www.tasa-arvo.fi/). Häirinnästä on yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolain perusteella mahdollista saada hyvitystä. Hyvitystä voi vaatia rikosasiaa koskevan oikeudenkäynnin yhteydessä tai nostamalla kanne käräjäoikeudessa.

Yhdenvertaisuuslaissa kiellettyä häirintää voivat olla tilanteet, joissa joku käyttäytyy toista kohtaan nöyryyttävästi, alentavasti tai uhkaavasti. Jos epäilet tällaista häirintää, yhdenvertaisuusvaltuutettu voi auttaa selvittämään tilannetta. Yhdenvertaisuusvaltuutetun puoleen voi kääntyä, jos on kokenut tai havainnut häirintää iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon,

vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Yhdenvertaisuusvaltuutettu antaa neuvoja ja ohjeita ja kertoo, mitä asiassa kannattaa tehdä.

Tasa-arvolaisissa seksuaalisella häirinnällä tarkoitetaan luonteeltaan seksuaalista ei-toivottua käytöstä, jolla loukataan henkilön henkistä tai fyysistä koskemattomuutta erityisesti luomalla uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri. Kiellettyä seksuaalista häirintää voi olla esimerkiksi vihamielinen puhe kuten ns. homottelu tai huorittelu. Sukupuoleen perustuvalla häirinnällä pyritään halventamaan ja alentamaan toisen

henkilön sukupuolta ja häirinnällä luodaan uhkaava, vihamielinen, nöyryyttävä tai halventava ilmapiiri. Jos epäilet, että olet joutunut seksuaalisen häirinnän kohteeksi tai epäilet häirintää sukupuolesi perusteella, tasa-arvovaltuutetulta voi pyytää ohjeita tai neuvoja.

Häirinnästä voi olla kyse myös silloin, kun syrjivä menettely ei liity suoraan sinuun, vaan esimerkiksi läheiseesi tai työtoveriisi. Kiellettyä voi siis olla häirintä, jonka syynä on se, että olet etniseen vähemmistöön kuuluvan tai vammaisen henkilön läheinen tai työtoveri. Merkitystä ei ole myöskään sillä, perustuuko häirintä sinun todelliseen tai oletettuun ominaisuuteesi.

Myös [yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta](http://www.yvtltk.fi/fi/) (www.yvtltk.fi/fi/) valvoo sekä yhdenvertaisuuslain että tasa-arvolain noudattamista.

Kannattaako vihapuheesta ilmoittaa?

Rangaistavasta vihapuheesta tehdyt rikosilmoitukset ovat lisääntyneet. Rangaistavaa vihapuhetta käsitellään myös tuomioistuimissa aiempaa enemmän.

On erittäin tärkeää, että rikoksista ilmoitetaan poliisille. Tutkintaa joudutaan joskus rajoittamaan tai keskeyttämään, mutta pienemmätkin poliisille ilmoitetut rikokset voivat esimerkiksi johtaa jonkin rikossarjan jäljille. Lisäksi ilmoitetut rikokset luovat tilannekuvaa poliisille.

Jos joudut vihapuheen kohteeksi:

Toimi pian

Kerro esihenkilölle. Työnantajan tulee tietää, jos joudut työssäsi vihapuheen kohteeksi. Kerro myös, että haluat tietää, mihin toimiin työnantaja aikoo ryhtyä. Keskustele työnantajan kanssa rikosilmoituksen tekemisestä. Rikosilmoituksen voi tehdä myös työnantaja.

Rikosilmoituksen voi tehdä monella eri tavalla

- tee [sähköinen rikosilmoitus](#) netissä (vaatii tunnistautumisen esimerkiksi pankkitunnuksilla) (asiointi.poliisi.fi/asioiverkossa/rikos)
- tulosta [rikosilmoituslomake](#) (www.poliisi.fi/rikokset/tulostettavat_rikosilmoituslomakkeet) ja toimita se poliisille
- käy henkilökohtaisesti poliisilaitoksella

- tee rikosilmoitus puhelimitse. [Lähimmän poliisilaitoksen yhteystiedot](#) (www.poliisi.fi/yhteystiedot)
- Kiireellisissä tapauksissa voit soittaa hätänumeroon 112.

Tallenna todisteet

Tallenna vihapuhetta sisältävä aineisto itsellesi esimerkiksi kuvakaappauksen avulla. Näin sinulle jää todiste aineistosta. Älä poista vihapuhetta sisältäviä viestejä.

Ilmianna julkaisu

Monilla sivustoilla voi ilmoittaa sivuston ylläpitäjälle, jos sivustolla on vihapuhetta. Tee rikosilmoitus ennen kuin pyydät ylläpitäjää poistamaan viestin.

Huolehdi turvallisuudesta

- Suojaa sosiaalisen median tilisi ja varmista, että salasanasi ovat riittävän vahvoja.

- Voit [kieltää tietojesi luovutuksen](#) (vrk.fi/vaestotietojarjestelma/tietojen-luovutuksen-kieltaminen) väestötietojärjestelmästä suoramarkkinointia, henkilömatrikkelia ja sukututkimusta varten sekä asiakasrekisterin tai muun vastaavan rekisterin päivitystä varten. Lisäksi jokaisella on oikeus kieltää yhteystietojensa luovuttaminen yhteys-, osoite- tai muuna vastaavana tietopalveluna.
- Maistraatista voi hakea [turvakieltoa](#) (www.maistraatti.fi/fi/palvelut/kotikunta_ ja _vaestotiedot/Turvakielto/), jolloin uhatun henkilön kotikunta- tai osoitetietoja ei saa antaa väestötietojärjestelmästä muille kuin viranomaisille. Turvakieltoa harkitessa on hyvä tietää, että kieltö voi vaikeuttaa henkilön omaa elämää, sillä osoitetiedot eivät enää välity viranomaisrekistereihin.

- Jos tunnet itsesi vakavasti uhatuksi tai häirityksi, voit pyytää poliisilta neuvoja [lähestymiskiellon](#) (www.poliisi.fi/rikokset/lahestymiskielto) määräämiseksi.

Pyydä tukea

Jos joudut rikoksen uhriksi, se voi herättää voimakkaita tunteita. Monet kokevat esimerkiksi ahdistusta, pelkoa ja turvattomuutta. On tärkeää, että pyydät tukea, jos koet siihen tarvetta. Voit pyytää ystävää tai kollegaa seuraamaan sosiaalisen median tilejäsi tai sähköpostiasi. Tukea saa esimerkiksi [Someturvasta](#) (www.someturva.fi/) tai [Rikosuhripäivystyksestä](#) (www.riku.fi/fi/etusivu/).

Mistä saa oikeudellista apua?

Oikeusapu tarkoittaa sitä, että kansalainen voi saada itselleen oikeudellisen asian hoitamista varten avustajan kokonaan tai osittain valtion varoilla. Oikeusapua tarjoavat julkiset oikeusavustajat, asianajajat ja luvan saaneet oikeudenkäyntiavustajat. Lisätietoa [oikeusavusta ja oikeusaputoimistojen yhteystiedot](https://oikeus.fi/fi/index/esitteet/oikeusapu.html) (oikeus.fi/fi/index/esitteet/oikeusapu.html).

Oikeudenkäynnissä asianomistaja voi vaatia suojelutoimia, jos kokee uhkaa tai pelkoa. Suojelutoimia voivat olla esimerkiksi kuuleminen ilman epäiltyjen läsnäoloa tai kuuleminen videon välityksellä. Avustaja voi edustaa päämiestänsä valtaosassa käsittelyä.

Oikeudenkäynti on pääsääntöisesti julkinen. Maalittamisasian oikeudenkäynnissä on varsin todennäköistä, että maalittamiseen

liittyvät tahot haluavat olla läsnä. Käsittelyn toimittamista ilman yleisöä voi pyytää etukäteen. Enemmän tietoa [julkisuusperiaatteesta oikeudenkäynnissä](https://oikeus.fi/tuomioistuimet/karajaoikeudet/fi/index/julkisuus.html) (oikeus.fi/tuomioistuimet/karajaoikeudet/fi/index/julkisuus.html).

[Suomen Asianajajaliiton hausta](https://asianajajaliitto.fi/asianajopalvelut/mista-loydan-asianajajan/) (https://asianajajaliitto.fi/asianajopalvelut/mista-loydan-asianajajan/) löydät kaikki suomalaiset asianajajat ja asianajajatoimistojen muut juristit. Valittuasi ”Asianajopalvelut yksityishenkilöille” voit valita parhaiten tilannettasi kuvaavan asiansanan.

Ammattiliitot tarjoavat jäsenilleen oikeudellista neuvontaa, ja tarvittaessa edustavat jäseniään myös oikeudessa.

Enemmän tietoa [rikosprosessin etenemisestä](http://www.riku.fi/fi/rikosprosessi/) (www.riku.fi/fi/rikosprosessi/).

Jos olet vihapuheen kohteeksi joutuneen esihenkilö:

Suhtaudu vakavasti

Vihapuheen kohdetta ei saa jättää yksin. Kerro mahdollisuudesta olla yhteydessä työterveyshuoltoon.

Osoita tukea

Kerro, ettei vihapuheen kohde ole tehnyt mitään väärää, ja että olet hänen tukenaan. Kysy miten voit auttaa. Jos journalisti suostuu, osoita tukeasi myös julkisesti.

Miten edetään

Pohtikaa yhdessä, onko syytä tehdä rikosilmoitus. Myös työnantaja voi tehdä rikosilmoituksen.

- Asianomistajarikoksissa rikoksen uhrin täytyy olla mukana prosessissa. Esitutkinta suoritetaan ja syyttäjä nostaa syytteen vain asianomistajan vaatimuksesta.
- Työnantaja voi kuitenkin tehdä rikosilmoituksen työntekijän puolesta, ja rikosilmoitukseen voidaan sisällyttää asianomistajan kannanotto rangaistuksen vaatimisesta.
- Myös työnantaja voi olla asianomistajan asemassa, jos sille on aiheutunut vahinkoa. Rikoksesta aiheutunut vahinko voi sisältää mm. työnantajan tekijänoikeudenalaisen omaisuuden loukkauksia, työnantajalle aiheutuneita muita vahinkoja

(esimerkiksi verkkosisältöihin tai sähköpostipalveluun kohdistuneiden hyökkäysten johdosta) tai työnantajalle aiheutuneita taloudellisia vahinkoja (esimerkiksi työntekijän sairausloma tai erityiset toimet työntekijän turvallisuuden takaamiseksi).

- Rikosilmoituksen voi tehdä tutkintapyyntömuodossa, johon on jo koottu mahdollisimman paljon aineistoa. Se nopeuttaa jutun tutkintaa.
- Työnantaja voi palkata avustajan edustamaan työntekijää (ja työnantajaa). Tässä tapauksessa avustaja laatii tutkintailmoituksen ja edustaa asianomistajia esitutkinnassa

ja mahdollisessa oikeudenkäynnissä.

- Vaikka työnantaja ei tekisi rikosilmoitusta, se voi avustaa asianomistajaa todisteiden keräämisessä. Maalittamisen ja vihapuheen kohteelle aineiston kerääminen on erittäin kuormittavaa, ja materiaalin keräämiseen tulisi osallistua sellaisten henkilöiden, jotka eivät ole sen kohteita.

Miten työnantaja voi varautua vihapuheeseen?

Käsittele mahdollisia häirintätilanteita työntekijöiden kanssa ennakoivasti.

Ohjeista, milloin ja miten työntekijä saa katkaista vuorovaikutustilanteen, miten ilmoitus tilanteesta tehdään ja miten apua hälytetään.

Työturvallisuuslain mukaan työnantaja vastaa työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä työssä. Työnantajan on tarkkailtava työympäristöä ja tunnistettava työhön liittyvät vaarat mukaan lukien vihapuhe ja häirintä sen eri muodoissa.

Varmista, että organisaatiossa osataan toimia vihapuhetilanteissa ja työpaikan linjaukset ovat kunnossa. Onko organisaatiolla toimintaohjeet häirintätilanteisiin? Entä tietoturva ja turvallisuusohjeistukset? Entä moderointikäytännöt? Vihapuhetta ja siltä suojautumista on hyvä käsitellä esimerkiksi työsuojelun toimintaohjelmassa tai yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmissa.

Lisätietoa suunnittelusta:

[Tasa-arvosuunnittelu](http://www.tasa-arvo.fi/mika-on-tasa-arvosuunnitelma-) (www.tasa-arvo.fi/mika-on-tasa-arvosuunnitelma-).

[Yhdenvertaisuussuunnittelu](http://yhdenvertaisuus.fi/yhdenvertaisuussuunnittelu) (yhdenvertaisuus.fi/yhdenvertaisuussuunnittelu).

[Työsuojelun toimintaohjelma](http://ttk.fi/tyoturvaluus_ja_tyosuojelu/tyosuojelu_tyopaikalla/vastuut_ja_velvoitteet/) (ttk.fi/tyoturvaluus_ja_tyosuojelu/tyosuojelu_tyopaikalla/vastuut_ja_velvoitteet/).

